

Ἀνάπαυσις
ἐν τῇ
παραλίᾳ

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

Τῆς ἐκδρομῆς μας ἡ συνοδεία ὅλη ἀπετελεῖτο ἐκ δώδεκα προσώπων, γερμανῶν πάντων, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ μία γερμανικὴ ἐκ Δρέσδης οἰκογένεια, ἀποκατεστημένη ἀπὸ 12 ἐτῶν ἐν Τύνιδι. Ὁδηγὸς τῆς συνοδείας ἦτο ὁ οἰκοδιδάσκαλος τῆς οἰκογενείας ταύτης, θεολόγος ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας. Εἰς τῶν μαθητῶν του παρηκολούθει τὴν ἐκδρομὴν, ἐπειδὴ δὲ οὗτος γεννηθεὶς πλησίον τῆς Καρχηδόνας ἔφερε τὸ ἐνδοξον ὄνομα τοῦ ἀρχαίου Καρχηδονίου, εἶχομεν τὴν ἔκτακτον εὐχαρίστησιν νὰ καθήμεθα μετὰ τοῦ Ἀννίβα ἐπὶ τῶν ἑρείπιων τῆς Καρχηδόνας. Ἡ ζωρότης ὅμως τοῦ παιδὸς ἦτο ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὰς σοβαρὰς σκέψεις τὰς ὁποίας ἐγένενα τὸ ὄνομά του. Ὅπως ἡ θεὰ τοῦ Forum Romanum καὶ πάσης ἄλλης κλασικῆς χώρας, οὕτω καὶ ἡ πρώτη ἐπίσκεψις τῆς Καρχηδόνας διεγείρει καταπληκτικὸν πλοῦτον ἀναμνήσεων καὶ αἰσθημάτων ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ. Καὶ ὅμως πόση διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας Ρώμης, τῆς εὐτυχοῦς καὶ νηκηφόρου Ρώμης, καὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀτυχοῦς καὶ ἠττημένης Καρχηδόνας. Τὴν λαμπρότητα τῆς κοσμοκράτορος Ρώμης μαρτυροῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, τῆς Καρχηδόνας δὲ μόλις σώζονται πενιχρὰ τινὰ λείψανα ἑρειπίων. Ὅποια ζωρὰ συγκοινωνία ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἰταλίας μετὰ τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Πανθέου; Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δέ, ἐρ' οὐ ἦτο πάλαι ποτὲ ἰδρυμένη ἢ ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας θαλασσοκρατήσασα Καρχηδὼν βασιλεύει ἀπόλυτος ἐρημία. Πλὴν τῆς Κορίνθου οὐδεμία ἄλλη ἑχθρική πόλις ὑπέστη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων

τοιαύτην καταστροφὴν, ὡς ἡ Καρχηδὼν. Ἀρ' οὐ παρεδόθη ἡ ἀκρόπολις καὶ οἱ προασπισταὶ τῆς 10,000 περίπου ἐσφάγησαν, ἐνέπρησαν οἱ Ρωμαῖοι τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ 17 συνεχεῖς ἡμέρας ἐλυμαίνετο τὸ πῦρ. Καὶ ἡ μὲν πόλις ἰσοπεδώθη, ἄλας ἐσπειραν εἰς τὸ ἐδαφος καὶ δι' ἄρας ἀπηγόρευσαν τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀνοικοδόμησιν αὐτῆς. Οὕτω δὲ ἡ κλασικὴ ἐκείνη πόλις ἢ κατοικουμένη ὑπὸ 700,000 ἀνθρώπων ἐξηφανίσθη μετὰ τοὺς

λαμπροὺς τῆς ναοῦς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Καὶ παρὰ τὴν ἀρὰν ὅμως αὐτὴν ἡ ἀπαράμιλλος θέσις τῆς Καρχηδόνας εἴλκυε καὶ παρῶτρνε αὐτοὺς τοὺς Ρωμαίους, τοὺς μετέπειτα κυρίους τῆς, εἰς ἀνεγερσιν ταύτης· 24 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας ἤρχισεν ὁ πρῶτος οἰκισμὸς. Αἱ πρῶται ἀπόπειραι ἀπέτυχον· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἀνήγειραν οἱ Ρωμαῖοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ὑπ' αὐτῶν καταστραφείσης Καρχηδόνας νέαν πόλιν. Ταχέως δὲ ἠϋξήθη ἡ Ρωμαϊκὴ αὕτη Καρχηδὼν καὶ κατέστη ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ρωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας πόλις. Κατέστη δὲ διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἑστία τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ ἑστία τρυφῆς, ἡδονῶν καὶ πάσης διαφθορᾶς. Ἀξιομνημόνευτον δὲ παράδειγμα τούτου εἶναι αὐτὸς ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ὅστις, νέος ὢν εἶχεν ἐν Καρχηδόνι πάντα τὰ ἐφόδια νὰ μορφώσῃ τὴν διανοίαν αὐτοῦ καὶ κορέσῃ τὴν ἄσβεστον δίψαν τῆς φιλομαθείας του, ἀντλῶν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὀνομαστῶν φιλοσόφων, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον ἔλειψε, ἀντὶ νὰ καταστῇ εἰς τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων, νὰ καταστραφῇ μᾶλλον εἰς τὸ τέλος τῆς φιλοδοξίας καὶ τῶν ἄλλων παρεκτροπῶν τῆς τρυφηλῆς ταύτης πόλεως. Ἡ δευτέρα αὕτη Καρχηδὼν ἐξεπολιορκήθη καὶ ἐδηλώθη ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν, βραδύτερον δὲ κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου, ὅστις πρὸς τιμὴν τοῦ μονάρχου του μετωνόμασε ταύτην Ἰουστινιανείαν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν βυζαντινῶν ἓνα μόνον αἰῶνα ὑφίστατο, ὕστερον δὲ κατέκτησαν καὶ κατέστρεψαν αὐτὴν οἱ Ἄραβες. Ἡ τελευταία δὲ αὕτη καταστροφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο καὶ ἡ μεγαλειτέρα, διότι ἐκ τῆς τέφρας τοῦ ἀραβικοῦ πυρὸς οὐδέποτε πλέον ἠδυνήθη νὰ ἀνακύψῃ ἡ Καρχηδὼν, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἔκτοτε ἐπὶ 9 ὅλους αἰῶνας ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς ἱστορίας· ἀναφαίνεται δὲ μόνον ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ ὅος ἦλθε εἰς βορ. Ἀφρικὴν καταδιώκων τοὺς βαρβαρικοὺς πειρατὰς. Ἀλλὰ καὶ τότε αἱ λέξεις Καρχηδὼν καὶ καταστροφὴ ἦσαν ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένοι. Ὅλιγοὶ μόνον ἰσπανοὶ στρατιῶται ἤρκεσαν κατὰ 1535 νὰ καταστρέψωσι καὶ πάλιν τὰς πενιχρὰς ποιμενικὰς καλύβας, αἵτινες ἦσαν ἐγκατεσπαρμέναι περὶ ἓνός μωαμεθανικοῦ τεμένους.

Μετὰ ταῦτα, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Καρχηδόνας ἐκτίσθησαν πέντε ρυπαρὰι

ἀραβικαὶ κωμπούλεις, συνοικισθεῖσαι ὑπὸ ποιμένων βεδουίνων, καὶ τῶν ὁποίων μᾶλλον εὐπρεπής, ἀξία τουλάχιστον τοῦ ὀνόματος κώμης εἶναι ἡ καλουμένη Sidi Bon Said. Ἀπὸ τινῶν δὲ ἐτῶν ιδρύθησαν καὶ ἀξιολογὰ τινὰ οἰκοδομήματα, μεγαλοπρεπῆς ναός, δύο ἀνάκτορα καὶ μουσεῖον τι ἀρχαιοτήτων, ἔργα πάντα ταῦτα τοῦ γνωστοῦ καρδινάλιου Lavignerie. Μακρόθεν δὲ ἐλκύουσι τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα τὴν προσοχὴν τοῦ καταπλέοντος εἰς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτὴν. Εἶναι ἀληθῶς ἄξιον θαυμασμοῦ τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ἀπεφάσισε μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα νὰ ἐγείρῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπου πᾶν ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς φαίνεται καθιερωμένον εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον. Εἰς πάντα δὲ συλλογιζόμενον τὰς πολλαπλὰς καταστροφὰς τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐκ διαδοχῆς ἡ Καρχηδὼν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, Βανδάλων, Ἑλλήνων, Ἀράβων καὶ Ἰσπανῶν προσπίπτει αὐτόματος ἡ σκέψις, εἰς ποῖον ἄρα γε λαὸν ἐπιφυλάσσειται καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν οἰκοδομημάτων τούτων τοῦ εἰρημένου Γαλλοῦ;

Πρὸς τοιαύτας σκέψεις ὁμως μᾶς ἔλειπεν ἡ ἀπαιτουμένη ἡρεμία καὶ γαλήνη. Ἡ ὀχληρὰ ἐπαιτεία τῶν ἐπιχωρίων κατέστρεψε πᾶν εὐλαβὲς καὶ κατασκευτικὸν τῆς ψυχῆς αἶσθημα, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ αἰσθανθῶμεν ὅλην τὴν ἀντίθεσιν τῆς πάλαι ποτὲ μεγαλοπρεπειᾶς τῆς γῶρας ταύτης πρὸς τὴν σημερινὴν ἀθλιότητα καὶ ῥυπαρότητα.

Μόλις ἡ συνοδεία μας εἶχε πατήσῃ τὴν δύσβατον ὁδὸν τὴν ἀγροῦσαν πρὸς τοὺς λόφους τῆς Καρχηδόνος καὶ ἐπολιορκήθημεν ἀμέσως ὑπὸ ἐπαιτούντων ἀράβων παίδων, ἡμιγύμων καὶ φοικωδῶς ῥυπαρῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔτεινον κενὴν τὴν χεῖρα ζητοῦντες ἐλεημοσύνην, ἄλλοι δὲ μᾶς προσέφερον, νομίματα ἢ θραύσματα μαρμάρου πρὸς ἀγοράν. Οἱ πρεσβύτεροι δὲ ἐξ αὐτῶν ἤθελον νὰ μᾶς ὀδηγήσουν εἰς τὸν «Οἶκον τοῦ Ἀννίβα». Οἱ δακτύλιοι δὲ, τὰ χαλκᾶ ἀντικείμενα καὶ τὰ λοιπὰ εὐρήματα, ἅτινα παρέχουσιν εἰς πώλησιν, δὲν εἶνε κίβδηλα, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ πολλῆς εὐχερείας χαλκεύονται, ἀλλ' ἀναμφιβόλως γνήσια, ἅτινα τυχαίως ἢ ὑπὸ τῆς βροχῆς ἀποκαλυπτόμενα περισυλλέγονται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων.

Ἡ ὁδὸς ἡρέμα ἀποκλινομένη φέρει πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Εὐσώμα βότανα καὶ θάμνοι καλύπτουσι τὸ ἔδαφος, κυριαρχοῦσι δὲ ἡ μυρσίνη, ἡ συκῆ, ὁ κάκτος καὶ ἡ ἀλόη. Ἀγέλη προβάτων βόσκει σήμερον μετὰ τῶν συντριμμάτων, ἅτινα καλύπτουσι τὸ πάλαι ποτὲ καταυγάζον ἐκ μαρμάρου ἐστιατόριον

γερουσιαστοῦ. Ἡ τὴν πολυτελῆ αἶθουσαν ἀβρᾶς τινος καλλονῆς τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ. Πολιὸς δὲ ἐπαίτης, τετυφλωμένος σχεδὸν ὑπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς ὀφθαλμίας, κάθηται ἐπὶ βάρθρου, τὸ ὅποιον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βελισσαρίου ἐκόσμου περιφανῆ μνημεῖα ἐκ μαρμάρου ἢ καὶ χαλκοῦ.

Ἀγριαὶ ὑλακαὶ κυνῶν μᾶς ὑποδέχονται, σημεῖον ὅτι εὐρισκόμεθα πλησίον οἰκισμοῦ ἀνθρώπων. Καὶ ἀληθῶς εὐρισκόμεθα ἐν Λαμάλκᾳ. Αἱ κατοικίαι τῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπόγειοι, σκοτειναί, ἀφιλόξενοι. Ἀράβες ποιμένες μεταχειρίζονται τὰς ἀρχαίας ῥωμαϊκὰς δεξαμενὰς ὡς κατοικίας μὲν δι' ἐαυτοὺς, ὡς σταύλους δὲ διὰ τὰ κτήνη των. Ταχέως προχωροῦμεν, πάντοτε ὑψηλότερον βαίνοντες μετὰ τῶν λειψάνων ὑπὸ τῆς χλόης κεκαλυμμένων, καὶ μετ' ὀλίγον εὐρισκόμεθα ἐπὶ ἐνὸς τῶν λόφων τῆς Καρχηδόνος. Λαμπρὸν δὲ θέαμα ἐξαπλοῦται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ἡ θάλασσα, ἡ γαλανὴ καὶ γαληνιώσα θάλασσα· ἄνευ τῆς θαλάσσης εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις τὴν Καρχηδὼνα. Ἡ σπουδαιότητα ἐμπορικῆ πόλις τοῦ κόσμου ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας ἀνεπαύετο ἐπὶ τοῦ κινήτου τούτου ὑποβάθρου ἀσφαλῶς ὡς ἐπὶ τῶν ἐκ γρανίτου ὤμων τοῦ Ἀτλαντος. Ἡ θάλασσα ἦτο τὸ ζωτικὸν στοιχεῖον τῆς Καρχηδόνος, ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, ἦτο ἡ αἰτία καὶ ὁ μάρτυς τῆς καταστροφῆς τῆς. Ἦτο τὸ μόνον καὶ τὸ πᾶν δι' αὐτὴν.

Φόρος εἰς τὴν ἐπαιτεῖαν

Οἱ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἠττηθέντες Καρχηδόνιοι ὤφειλον νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἡ γερουσία τῆς Καρχηδόνος, ἥτις ἤσθάνετο ἤδη ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς τὸν πόδα τοῦ Σκιπίωνος, ἔστειλεν ἀλλεπαλλήλους πρεσβείας εἰς Ῥώπην διὰ νὰ διαπραγματευθῶσι τοὺς ὄρους τῆς παραδόσεως, τοὺς ἥκιστα τιμητικούς. Καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν 300 παῖδας, γόνους τῶν εὐγενεστέρων οἰκῶν τῆς Καρχηδόνος ὡς ὀμήρους, ἔπειτα δὲ ἀπήτησεν ἡ Ῥώμη παρὰ τῶν Καρχηδονίων νὰ ὑπακούωσιν εἰς πάσας τὰς διαταγὰς τῶν ὑπάτων, καὶ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον θὰ διέσφζον ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν, ἔδαφος καὶ ἰδιοκτησίαν. Τοῦτο βεβαίως οὐδὲν ἀγαθὸν προσιοιωνίζετο, ἀλλὰ καὶ τί ἠδύνατο ἄλλο οἱ ἠττημένοι νὰ πράξωσιν ἢ σιωπηρῶς νὰ ὑποταχθῶσιν; Μετὰ σφοδρᾶς μὲν ἀγανακτήσεως, ὑπήκουσαν ὁμως, καὶ ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτησαν τὸν ἀφοπλισμὸν τῆς πόλεως. Παρέδωκαν τὰ ὄπλα, ἐκένωσαν τὰς ἀποθήκας, ἀρῆρεσαν ἀπὸ τῶν χωμάτων καὶ προτειχισμάτων τὰς πολεμικὰς μηχανὰς καὶ ἐγύμνωσαν τὰ νεώρια τοῦ στόλου. Δὲν ἤρκεσθη ὁμως εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐξευτελισμοὺς ὁ σκληρόκαρδος νικητής. Ὁ τελευταῖος ὄρος ἦτο νὰ ἐγκαταλίπωσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ νέαν πόλιν μεσογειοτέραν νὰ ἰδρῦσωσιν. Οἱ Καρχηδόνιοι ὁμως ἐπροτίμησαν τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὴν ἀτίμωσιν αὐτὴν νὰ ὑποστῶσι. Καὶ ἦτο ἀληθῶς ὑπεράνθρωπος ἀπαίτησις νὰ ζητήσῃ τις νὰ ἀποστερήσῃ τοὺς Καρχηδονίους τὴν θέαν τῆς θαλάσσης, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ βᾶσις καὶ ἡ πηγὴ τοῦ μεγαλείου των, καὶ δι' ἧς ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἀπείροσ πλοῦτος εἰσῆλθη εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν.

Ταχέως ἀνέκυψεν ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως ἡ Καρχηδὼν καὶ ἀνηγέρθη εἰς ἄμυναν ἀπελπιστικὴν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι εὐχερέστατον ἔργον ἦτο ἡ κατάληψις πόλεως ἀφοπλισθείσης ἤδη, ἐψεύσθησαν ὁμως εἰς τὰς προσδοκίας των. Οἱ κάτοικοι τῆς Καρχηδόνος ἐξ ἑαυτῶν ἐπρομηθεύθησαν τὰ μέσα εἰ μὴ πρὸς σωτηρίαν, τούλάχιστον ὁμως πρὸς ἐντιμον καταστροφὴν. Ἐκ πάσης ὕλης ἐγάλκευσαν νέα ὄπλα καὶ πολεμικὰς μηχανὰς καὶ παντὸς εἶδους ἀμυντικὰ μέσα, οὕτω δὲ ἠδυνήθη ἡ πρὸ μικροῦ ἀφοπλισθεῖσα Καρχηδὼν νὰ παρατάξῃ καὶ πάλιν 10,000 μαχητῶν, οἵτινες ἐπὶ τρία ὄλα ἔτη ἀντέσχον προασπιζόμενοι τὴν πατρίδα των.

Πρὶν ἢ κατέλθωμεν εἰς τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἀφ' ἧς τὸ βλέμμα ἡμῶν ἠδονικῶς ἐπλανᾶτο ἐπὶ τὴν ἀπειρον ἑκτασιν τῆς θαλάσσης τῆς πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐξηπλωμένης, ἐπεσκέφθημεν πρῶτον πανάρχαιόν τι ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ διωχετεύετο ὕδωρ ἄφθονον ἀπό τινος τῶν λόφων εἰς τὴν παραλίαν καὶ εἰς τοὺς λιμένας. Ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ὑδραγωγεῖου τούτου εἶναι ἔργον τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἔργον προνοίας πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἡγεμονίας Τύνιδος. Μετὰ τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην καταβαίνομεν εἰς τὴν ἀκτὴν ἢ μακρὰ πορεία καὶ δροσερὰ τῆς θαλάσσης αὔρα ἐπνύξησαν τὰς διαθέσεις τῶν στομάχων μας. Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἐκδρομῆς μας ἐπέδειξεν ἀρχαῖόν τινα θόλον πρὸς τὴν θάλασσαν βλέποντα ὡς κατάλληλον τόπον

προχώματος. Ἐκεῖ ἐπὶ λίθων πώρου ἢ καὶ γρανίτου καθήμενοι ἀπελαύσαμεν τοῦ ὀρεκτικοῦ προγεύματος τοῦ ἐν Τύνιδι παρασκευασθέντος, προσβλέποντες ἐνίοτε διὰ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ θόλου εἰς τὴν λευκὴν ὀθόνην παραπλέοντος τινὸς πλοίου καὶ ἐνωτιζόμενοι τὸν ἀρμονικὸν φλοῖσθον τῶν κυμάτων ἄτινα εἰς ὀλίγα μόνων βήματα πρὸ ἡμῶν ἐξεχύνοντο ἡρέμα εἰς τὴν ἀκτὴν.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

E. BIPAY

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΦΑΒΡ

Ὁ μυθιστοριογράφος Φερδινάνδος Φάβρ τυγχάνει ἄγνωστος εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν γεῦσιν πολλάκις παρατίθενται ἔργα ἀσυγκρίτως ὑποδεέστερα ἐκείνων τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς, ὁ πρὸ τριακονταετίας χαρακτηρισθεὶς ὑπὸ τοῦ διασήμου κριτικοῦ Σαινμπέβ ὡς «δυνατὸς μαθητὴς τοῦ Βαλζάκ». Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαύει μεγάλῃς τινὸς δημοτικότητος, περιωρισμένος δὲ εἶνε ὁ κύκλος τῶν ἀναγνωστῶν του, οἵτινες ὁμως, ὡς συνήθως συμβαίνει, ἀντισταθμίζουσι τὴν ὀλιγότητά των διὰ θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως. Ἄλλως τε καὶ ὁ Φάβρ δὲν εἶνε οὐδ' ἀκραϊκῆς Παρισινός, οὐδὲ κατοικεῖ εἰς τὰ Παρίσια, ὅπου μυριοὶ δρόμοι ἀγούσιν εἰς τὸν διαφημισμὸν, ὄνειρον τοῦ ὁποίου τὴν πραγματοποίησιν εὐκόλα ἐπιτυγχάνουσι καὶ μέτριοι συγγραφεῖς.

Ἐν μέσῳ τῆς συγχρόνου γαλλικῆς φιλολογίας, ἔγραψε κριτικὸς τις, ὁ Φάβρ διατελεῖ ὡς ἐν ἀπομονώσει. Δὲν εἶνε Παρισινός, ἀλλ' εὐρωστος καὶ ἐμβριθῆς ὀρεσίβιος, ἄγχιος δι' ἰσχυρᾶς πεπρωτικῆς φαντασίας, ὅστις ἀποκρούει τὰς τετριμμένας διηγήσεις τὰς ἀρεσκούσας εἰς ὅλους, καὶ συγγράφει ἐπιπόνως καὶ ἐν πεποιθήσει βιβλία ἀδρά, ἀτελῆ, καὶ ὠραῖα, τῶν ὁποίων τὴν δυνατὴν οὐσίαν ὀλίγοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐκτιμήσουσι ἐκ πρώτης ὄψεως. Τὰ πάντα συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσουν ἰδιάζον ὄλως τὸ τραχὺ καὶ σύμπυκνον ἔργον του : οἱ ἥρωές του, ἱερεῖς ἢ χωρικοὶ πρωτογενῶν ἡθῶν ὁ τόπος, ἐν ᾧ δρῶσιν οὗτοι, πολίγνη τις ἀπωτάτη ἢ μέθοδος τοῦ τέλους, ἀνακαλοῦσα εἰς τὴν μνήμην τὴν τοῦ Βαλζάκ, ἀσυνήθης εἰς τὸ σύγχρονον μυθιστόρημα. Ἔργον αὐστηρὸν, ῥωστικόν, μονότονον, δυσπρόσιτον, ἐπιβλητικόν, διακοπτόμενον ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐκ διαχύσεων τρυφερότητος, δίκην ἀνθισμένων τοπίων ἐπὶ τῶν κλιτύων ὄρους.

Ὁ Φάβρ ἐγεννήθη τὸ 1830 ἐκ πατρὸς ἀρχιτέκτονος ἔχων θεῖον ἱερέα, προωρῶντο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον διὸ καὶ ἐσπούδασεν εἰς ἱερατικὰς σχολὰς. Ἀλλὰ παρητήθη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, καὶ μεταβάς εἰς Παρίσιον, ἐπέδθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Τὸ πρῶτόν του δημοσίευμα εἶνε τόμος ποιημάτων κατὰ τὸ 1853, ὅστις ὁμως δὲν ἐπροξένησε καμμίαν ἐντύπωσιν. Ὁ ποιητὴς νοσήσας ἐπέστρεψε πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἐνθα ἀρχῆθην διέτριβεν, ἤρχισε δὲ νὰ ἐργάζεται, μελετῶν